

កំណែទម្រង់អភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន៖
មេរៀនពីលក្ខន្តិកៈនៃការវិភាគកំណើតបង្កើនស្ថានភាពនៅទីក្រុង

ដោយ ប៉ា ចន្ទរៀន
ប្រធានវិទ្យាស្ថានប្រជាធិបតេយ្យកម្ពុជា (CID)
១២ សីហា២០២៦

ថ្មីៗនេះ មានរលកនៃការវិភាគយ៉ាងក្តៅកកកើតឡើងសំណាក់សាធារណជន ជុំវិញគម្រោងបំពាក់បង្គោលភ្លើងសូឡាតម្លៃ ៨ លានរៀល (ប្រមាណ ២០០០ ដុល្លារ) ក្នុងមួយដើម នៅក្នុងឃុំទឹកហូត ស្រុករលាប្បៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ដែលបានធ្វើឱ្យការងាររដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ស្ថិតក្រោមការឃ្លាំមើលយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ពីមហាជន។ ទោះបីជាថ្នាក់ដឹកនាំឃុំបានបកស្រាយថា តម្លៃ ៨ លានរៀលនេះ ជាតម្លៃទទួលបានពីដំណើរការដេញថ្លៃស្របតាមនីតិវិធីច្បាប់ក៏ដោយ ក៏ប្រជាពលរដ្ឋនៅតែបន្តចោទសួរដោយចំហថា៖ តើហេតុអ្វីបានជាបង្គោលភ្លើងសូឡាមួយដើមមានតម្លៃខ្ពស់ជាងតម្លៃទីផ្សារទូទៅរហូតដល់ទៅជាង១០ ដង?

ក្នុងនាមជាអ្នកធ្វើការលើកកម្ពស់ប្រជាធិបតេយ្យនិងអភិបាលកិច្ចល្អ ខ្ញុំមិនត្រឹមតែមើលឃើញករណីនេះជាកំហុសបច្ចេកទេសរដ្ឋបាលដាច់ដោយឡែកនោះទេ ប៉ុន្តែវាក៏ជាសូចនាករឆ្លុះបញ្ចាំងពីបញ្ហាប្រឈមជាប្រព័ន្ធ នៅក្នុងការងារអភិបាលកិច្ចថ្នាក់មូលដ្ឋាន ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ និងការកែទម្រង់ប្រជាធិបតេយ្យថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

កាតព្វកិច្ចអនុវត្តតាមនីតិវិធី ប្រឈមនឹងសុចរិតភាពផ្នែកថវិកា

សសរស្តម្ភដ៏សំខាន់មួយនៃការកែទម្រង់អភិបាលកិច្ចថ្នាក់មូលដ្ឋាន គឺការធានាឱ្យបាននូវ « **តម្លៃទទួលបានធៀបនឹងទឹកប្រាក់** » (Value for Money) ពោលគឺការបង្កើតផលប្រយោជន៍ជាអតិបរមាជូនប្រជាពលរដ្ឋពីការចំណាយថវិការបស់ពួកគេ។ ដំណើរការលទ្ធកម្មមួយអាចដើរតាមគោលការណ៍ណែនាំរដ្ឋបាលលើក្រដាសយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន ប៉ុន្តែវានៅតែអាចបរាជ័យក្នុងការធានាសុចរិតភាពផ្នែកថវិកាប្រសិនបើវាបង្កើតបានជាតម្លៃដែលខុសប្លែកឆ្ងាយស្រឡះពីតម្លៃពិតនៅលើទីផ្សារ។

នៅក្នុងបទសម្ភាសន៍ជាមួយសារព័ត៌មានក្នុងស្រុក លោកមេឃុំទឹកហូត បានលើកឡើងថា ការចំណាយខាងលើបាន « **អនុវត្តត្រឹមត្រូវតាមនីតិវិធីដេញថ្លៃ** » ។ ប៉ុន្តែការយកហេតុផលនេះមកបកស្រាយលើតម្លៃដ៏ខ្ពស់ហួសហេតុ មិនបានជួយឱ្យសាធារណជនអស់ការសង្ស័យនោះទេ ផ្ទុយទៅវិញវាគឺជាភស្តុតាងនៃការមន្ទិលលើប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់ថវិកា និងដំណើរការវិមជ្ឈការដែលមានគោលដៅផ្តល់សេវាឱ្យច្រើនកម្រិត និងសន្សំសំចៃជូនសហគមន៍។

គម្លាតចនាសម្ព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈនិងតម្រូវការកំណត់កម្រិតតម្លៃស្តង់ដារ

តាមទស្សនទាននៃកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ព្រឹត្តិការណ៍នេះ បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ពីគម្លាតនៃការត្រួតពិនិត្យការចំណាយនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ នោះគឺកង្វះខាតការកំណត់សន្ទស្សន៍តម្លៃស្តង់ដារ (Standardized Unit-Cost Benchmarking)។ គោលដៅចម្បងនៃការកែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុ គឺការសម្រេចឱ្យបាននូវប្រសិទ្ធភាពបច្ចេកទេសដើម្បីគ្រប់រៀនដែលបានចំណាយផ្តល់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈជាអតិបរមា។

នៅពេលដែលអង្គភាពចំណាយថវិកានៅថ្នាក់មូលដ្ឋានអនុម័តលើការចំណាយដែលមានតម្លៃខ្ពស់ជាងទីផ្សារដល់ទៅជិត ១០ ដង វាបានស្តែងឱ្យឃើញពីចន្លោះប្រហោងជាប្រព័ន្ធរួមមាន៖

- **ការខ្វះខាតសន្ទស្សន៍តម្លៃ៖** គណៈកម្មការលទ្ធកម្មឃុំ ខ្វះខាតនូវសៀវភៅណែនាំឬសន្ទស្សន៍តម្លៃទីផ្សារដែលត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព

និងមានតម្លាភាពពីអាជ្ញាធរហិរញ្ញវត្ថុថ្នាក់ជាតិ ឬថ្នាក់ខេត្ត ដើម្បីយកមកធ្វើជាមូលដ្ឋានវាយតម្លៃសំណើដេញថ្លៃរបស់អ្នកម៉ៅការ។

- **ការប្រកួតប្រជែងទីផ្សារនៅមានកម្រិត៖** រនាំងរដ្ឋបាលឬការកំណត់លក្ខណៈបច្ចេកទេសលំអៀង ឬគិតវិធីពេកអាចកាត់បន្ថយចំនួនក្រុមហ៊ុនចូលរួមដេញថ្លៃដោយអចេតនា ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យបាត់បង់ការប្រកួតប្រជែងស្មោះត្រង់ និងធ្វើឱ្យតម្លៃកិច្ចសន្យាហាក់ឡើងខ្ពស់។

ការចំណាយក្នុងតម្លៃខ្ពស់ហួសហេតុនេះ បានកាត់បន្ថយថវិកាមូលនិធិយុទ្ធសាស្ត្រដែលមានកម្រិតស្រាប់ និងបង្កឱ្យមាន «ការបាត់បង់ឱកាសអភិវឌ្ឍន៍» យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដោយសារថវិកាទាំងនោះអាចយកទៅប្រើប្រាស់លើគម្រោងអាទិភាពផ្សេងទៀតដូចជាប្រព័ន្ធទឹកស្អាត សុខភាពសហគមន៍ ឬការជួសជុលសាលារៀនជាដើម។

តម្លាភាពសកម្មលើសពីទម្រង់ការរដ្ឋបាល

តម្លាភាព គឺជាសសរស្មើមួយនៃអភិបាលកិច្ចល្អប៉ុន្តែវាមិនអាចស្ថិតនៅត្រឹមជាលក្ខខណ្ឌអកម្មដែលតម្រូវឱ្យត្រឹមតែបិទផ្សាយព័ត៌មាននៅលើក្តារខៀនឃុំនោះទេ។ ប្រសិនបើតម្លៃបង្កោលសូឡាមួយដើម៨លានរៀលនោះ ពិតជាមានរាប់បញ្ចូលនូវបរិក្ខារគុណភាពខ្ពស់ឬការធានារ៉ាប់រងច្រើនឆ្នាំមែននោះ ព័ត៌មានទាំងនេះត្រូវតែបង្ហាញជាសាធារណៈនិងដកស្រង់ចេញពីតារាងគណនាតម្លៃនិងបរិមាណ ឱ្យប្រជាពលរដ្ឋបានឃើញជាមុន។

នៅពេលអាជ្ញាធរមូលដ្ឋានខកខានក្នុងការបើកចំហទិន្នន័យហិរញ្ញវត្ថុ និងបច្ចេកទេសវានឹងបង្កើតឱ្យមានភាពមិនស្មើគ្នានៃព័ត៌មាន (Information Asymmetry)។ ក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ ប្រតិកម្មវិះគន់របស់មហាជនគឺជាការឆ្លើយតបធម្មជាតិដែលស្តែងចេញពីភាពមិនច្បាស់លាស់ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដែលមិនត្រូវបានដោះស្រាយ។

ការឃ្លាំមើលរបស់ពលរដ្ឋជាភាគីករនៃដំណើរការវិមជ្ឈការ

ប្រតិកម្មវិះគន់យ៉ាងខ្លាំងក្លា «ដូចទឹកបាក់ទំនប់» ពីសំណាក់សាធារណជនបានបង្ហាញពីការយល់ដឹង និងម្ចាស់ការកាន់តែខ្ពស់របស់ប្រជាពលរដ្ឋលើការគ្រប់គ្រងថវិកាសាធារណៈ។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យដែលកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ ការចូលរួមឃ្លាំមើលយ៉ាងសកម្មពីពលរដ្ឋលើការចំណាយថវិកា គឺជាសញ្ញាណវិជ្ជមាននៃភាពជាម្ចាស់ និងគណនេយ្យភាពសង្គម។

ជំនួសឱ្យការមើលឃើញការវិះគន់របស់ពលរដ្ឋក្នុងរូបភាពជាហានិភ័យឬប្រតិកម្មបែបការពារខ្លួន ឬចោទប្រកាន់ថាជាការញុះញង់អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានគួរតែចាត់ទុកការឃ្លាំមើលនេះជាទ្រព្យសកម្ម និងជាភាគីករដ៍មានតម្លៃដែលអាចជួយគម្រង់ទិសពង្រឹងស្ថាប័នពង្រឹងប្រព័ន្ធគ្រួតពិនិត្យផ្ទៃក្នុង និងលើកកម្ពស់ភាពជាអ្នកដឹកនាំនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។

អនុសាសន៍យុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការកែទម្រង់ថ្នាក់ក្រោមជាតិ

ដើម្បីដោះស្រាយឬសកលនៃបញ្ហាដែលបានស្តែងឡើងក្នុងករណីនេះ និងដើម្បីការពារថវិកាសាធារណៈនៅតាមបណ្តាឃុំ-សង្កាត់ទាំងអស់ខ្ពស់មធ្យមអនុសាសន៍នូវវិធានការគោលនយោបាយជាក់ស្តែងចំនួន ៣ ដូចខាងក្រោម៖

- ១) **រៀបចំបង្កើតសៀវភៅសន្ទស្សន៍តម្លៃស្តង់ដារថ្នាក់ក្រោមជាតិ៖** ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុរួមជាមួយក្រសួងមហាផ្ទៃ គួរតែចោះពុម្ពផ្សាយនិងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពទៀងទាត់នូវសន្ទស្សន៍តម្លៃទីផ្សារស្តង់ដារ សម្រាប់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទូទៅនៅថ្នាក់ឃុំ-សង្កាត់ ដើម្បីទុកជាមូលដ្ឋានរៀបចំនិងវាយតម្លៃការដេញថ្លៃ។

២) ធ្វើសវនកម្មឯករាជ្យលើ «តម្លៃទទួលបានធៀបនឹងទឹកប្រាក់»: រដ្ឋបាលខេត្ត និងអាជ្ញាធរសវនកម្មជាតិ ត្រូវតែចុះធ្វើសវនកម្មបច្ចេកទេស និងហិរញ្ញវត្ថុឯករាជ្យលើគម្រោងទាំងឡាយណាដែលមានតម្លៃខុសប្លែកគ្នាពីទីផ្សារ ដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់រវាងសមិទ្ធផលជាក់ស្តែង និងការចំណាយថវិកា។

៣) ពង្រឹងយន្តការគណនេយ្យភាពសង្គម: ក្របខ័ណ្ឌអភិបាលកិច្ចថ្នាក់មូលដ្ឋាន ត្រូវតែបញ្ចូលតំណាងសង្គមស៊ីវិល និងតំណាងសហគមន៍ជាផ្លូវការ ឱ្យចូលរួមក្នុងគណៈកម្មការវាយតម្លៃលទ្ធកម្មនិងការពិនិត្យតាមដានការអនុវត្តគម្រោង។

ករណីបង្គោលភ្លើងសូឡាមួយដើមតម្លៃ ៨ លានរៀល ឬ ២០០០ ដុល្លារ បានបំភ្លឺឱ្យឃើញលើសពីផ្លូវលំ ក្នុងស្រុកហមមួយខ្សែ — នោះគឺវាបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីចន្លោះប្រហោងនៃរចនាសម្ព័ន្ធដែលនៅសេសសល់ ក្នុងការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ ការបំប្លែងការព្រួយបារម្ភរបស់សាធារណជនឱ្យទៅ ជា កម្លាំងចលករសម្រាប់ការកែទម្រង់ស្ថាប័ន គឺជាកត្តាចាំបាច់បំផុតក្នុងការកសាងទំនុកចិត្តប្រកបដោយចីរភាព រវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន។